

Het Multilateral Agreement on Investment - MAI onder kritiek!

LORI WALLACH

Stel je even een internationaal commercieel verdrag voor dat ondernemingen en investeerders de macht geeft om regeringen rechtstreeks te vervolgen voor cash-compensaties als tegengzet voor haast om het even welk regeringsbeleid of -actie dat hun winsten ondermijnt.

Dit is geen scenario voor een sciencefictionroman over een totalitaire regering door ondernemingen in de toekomst. Het is, integendeel, maar één provisie van een ingrijpend, maar grotendeels onbekend, internationaal verdrag met de naam: Multilateral Agreement on Investment (MAI).

De algemeen directeur van de World Trade Organization, Renato Ruggerio, beschreef het MAI vrij openhartig als volgt: "Wij zijn de grondwet aan het schrijven voor één enkele, mondiale economie." Het is meer dan tijd dat we wakker worden en een einde maken aan deze staatsgreep in slow motion tegen de democratische regeervorm overal, voor het te laat is.

Weinig mensen weten zelfs dat het MAI al sinds 1995 onderhandeld wordt in de schoot van de Organization for Economic Development and Cooperation (OECD) in Parijs. Het doel van het MAI is om de uiterst deregulerende agenda van de GATT-WTO toe te passen op de enkele vitale economische sectoren die nog niet door de GATT-WTO-regels worden bestreken. Dit zou het volgende inhouden: bepalen waar en onder welke voorwaarden investeringen gedaan kunnen worden in productie en dienstverlening, handel in munten en andere financiële instrumenten zoals aandelen en obligaties, en eigendom van land en natuurrijdommen.

Terwijl nochtans massale verschuivingen in investerings- en kapitaalstromen het aanschijn van onze wereld de voorbije decaden grondig hebben veranderd, hebben investeringsaangelegenheden minder aandacht getrokken bij publiek, pers en beleid, dan handelsstromen.

Dat neemt echter niet weg dat vele multinationale ondernemingen, waaronder belangrijke financiële belangengroepen, zich *wel degelijk* hebben geconcentreerd op investeringsmateries. Zij hebben stilletjes, maar daarom niet minder agressief, mondiale investeringsregels nagestreefd die hun enge belangen kunnen dienen.

De OECD, waar de MAI-onderhandelingen worden gehouden, is het in Parijs gevestigde, enkel-op-uitnodiging-toegankelijke secretariaat dat 29 lidstaten omvat, waaronder al de rijkste landen van de wereld. In het verleden was de OECD niet meteen de plaats waar bindende verdragsonderhandelingen plaatsvonden. Maar met het MAI bestaat het plan erin dat de rijke landen de regels vastleggen en dan het verdrag aanbieden aan de ontwikkelende landen op basis van *te-nemen-of-pech-gehad*.

Gegeven het feit dat het MAI een vermetele uitbreiding en consolidering inhoudt van de macht van investeerders en internationale 'corporations' ten opzichte van de natiestaat, kan je je afvragen hoe een dergelijk verdrag, dat klaar had moeten zijn in april 1997, zo dichtbij zijn realisatie kon komen?

MAI-onderhandelingen door intense geheimhouding afgeschermd

De wereld rond bleven wetgevers, wetenschapslui, burgers, activisten, ja zo ongeveer iedereen, buiten het enge kader van regeringsvertegenwoordigers, handelsagenten en industrieën die het verdrag onderhandelden, onwetend van de onderhandelingen zelf, en nog veel minder waren ze op de hoogte van de 170 pagina's tekst die volgens de OECD rapporten voor 90 procent afgewerkt is.

Het was inderdaad enkel in de context van de recente burgeroverwinning in de Verenigde Staten tegen zogenaamde 'fast track authority' (een speciale presidentiële macht waarmee deze aan het congres kon voorbijgaan in handelsonderhandelingen) dat het Congres zich van de MAI-onderhandelingen bewust werd. Zelfs de VS-congrescommissies die rechtstreekse jurisdictie hebben over internationale handel of investeringen waren in het ongewisse gelaten, alhoewel de VS-State and Treasury Departementen al drie jaar het voortouw nemen bij de MAI-gesprekken.

Deze muur van stilte is geen unicum voor de Verenigde Staten alleen. In Frankrijk hoorde een leidend politicus uit de regerende partij die het comité voorziet dat verantwoordelijk is voor investeringsbeleid, slechts onlangs van de daden die zijn regering in het MAI-kader stelt.

VS-regeringsofficiëlen ontkenden het bestaan van een MAI-tekst tot op een, voor hen wel heel ongelegen, dag eind januari 1997 een coalitie van internationale burgergroepen erin slaagde een kopie te bemachtigen van de tekst. Toen een lid van het VS-Congres eiste te weten waarom hij niet was op de hoogte gebracht van de onderhandelingen, kwam de VS-regering met beweringen over talloze informatievergaderingen die zouden gehouden zijn en stuurde een lijst met dergelijke bijeenkomsten die geen enkele van de uitgenodigden zich kon herinneren. Toen een ander lid van het Congres dezelfde vraag stelde aan een andere ambtenaar, kreeg hij een totaal verschillende 'lijst' met zogenaamd gehouden 'briefings'.

Tot leedwezen van het VS-State Department is de tekst nu in zijn geheel te vinden op de website van mijn organisatie: de door Ralph Nader gestichte consumentengroep Public Citizen op www.citizen.org.

Een verdrag met rechten voor ondernemingen en plichten voor regeringen

Als je de tekst doorleest dan blijkt dat, zoals bij de meeste internationale verdragen het geval is, het MAI een reeks van rechten en verantwoordelijkheden instelt. Maar in tegenstelling tot andere verdragen, gaan de rechten die in het verdrag worden toegekend enkel en alleen naar de buitenlandse investeerders en ondernemingen, terwijl de verantwoordelijkheden integraal bij de regeringen berusten. Voeg daar nog aan toe dat, in tegenstelling tot alle bestaande verdragen, eens regeringen tot het MAI toetreden, ze er onherroepelijk aan gebonden blijven voor 20 jaar.

Het kernhoofdstuk van het MAI heeft trouwens als titel 'Investor Rights' (Rechten van de Investeerder). Deze houden het absolute recht in om een investering vast te leggen (dit omvat landaankoop, telecommunicatie- en andere diensten, en muntaankopen) onder gedereguleerde voorwaarden die in het verdrag worden vastgesteld. Regeringen worden verplicht het 'effectief genot' van dergelijke investeringen te waarborgen.

Om dit te garanderen bevat het MAI brede voorzieningen die ervoor moeten zorgen dat buitenlandse investeerders en ondernemingen gecompenseerd worden voor acties die een regering onderneemt die hun mogelijkheid om profijt uit hun investering te halen zouden kunnen ondermijnen. In de MAI-tekst krijgen die het etiket 'expropriation and compensation' (onteigening en compensatie); maar deze voorzieningen zijn helemaal anders dan de gewone wettelijke notie van compensatie, zoals die in de grondwetten van vele landen te vinden is, via een geijkte procedure, wanneer bijvoorbeeld de regering uw eigendom afneemt om een weg aan te leggen.

In plaats daarvan verplicht de MAI-verwoording regeringen om compensaties te geven voor acties die het 'equivalente effect' hebben van zelfs een 'indirecte

onteigening'. Wat betekent dat nu? "(Een) verloren kans om winst te maken uit een geplande investering zou een type van verlies zijn dat volstaat om een investeerder grond te geven (voor compensatie-eisen)..", volgens de tekst.

De 'expropriation and compensation'-regels zijn de gevaarlijkste voorzieningen van het MAI. Ze spelen elke buitenlandse investeerder of onderneming de macht in handen om zowat eender welke regeringsactie of -beleids optie van belastingen tot milieu- of werkregels tot consumentenbescherming in vraag te stellen als een potentiële bedreiging voor hun winsten. In de VS trachtten radicale anti-ecologen met dergelijke taal een serie regeringsdaden klem te rijden, door ze voor te stellen als een 'afnemen' dat gecompenseerd diende te worden. Het VS Congres beseftte dat een dergelijk beleid giftige anti-regerings- en anti-reguleringsaanvallen zou creëren die de regering zouden uithollen. Bepaalde conservatieven verwierpen het idee omdat het de regering zou blootstellen aan gevaarlijke financiële risico's. Stel u de reactie voor van het VS Congres op het nieuws dat het MAI elke buitenlandse investeerder en onderneming zelfs nog grotere rechten zou geven dan zij aan de VS-eigenaars van eigendommen ontzegden. Op het moment dat het VS Congres snoeit in de welzijnsprogramma's voor ondersteuning van arme gezinnen, kon het politiek geen nieuw welzijnsprogramma voor ondernemingen goedkeuren, zelfs als het dit al zou wensen.

Als de onteigenings-notie van het MAI te sterk lijkt om te geloven, bekijk dan het geval van de Ethyl Corporation even. Deze in de VS gevestigde onderneming gebruikt de veel beperktere NAFTA onteigeningsvoorzieningen om de federale Canadese regering te vervolgen voor 251 miljoen \$. In april 1997 verbood de Canadese regering een bepaald toevoegmiddel bij benzine, MMT genaamd, verdacht van neurotoxiciteit en schadelijk voor anti-vervuilingsystemen in auto's. Ethyl is de enige fabrikant in de wereld van MMT, dat in sommige VS-staten ook verboden is. De handelsvertegenwoordiger van de VS weigerde de zaak te vervolgen gebruikmakend van het NAFTA-systeem ter oplossing van regeringsdisputen. Dus voerde Ethyl Corporation haar eigen directe onteigeningsactie tegen de Canadese regering, waarbij ze aanvoerde dat het feitelijke debat in het Canadese parlement over een verbod op MMT op zich reeds een onteigening van de tegoeden van de onderneming met zich meebracht.

Ongelooflijk maar waar: de zaak vordert naar een uitspraak. Als Ethyl wint dan zullen de Canadese belastingbetalers de privé-onderneming de 251 miljoen dollar schuldig zijn. Barry Appleton, de advocaat die met de Ethyl-zaak begon, noemt het onteigeningsbegrip nu de 'betaal de vervuiler'-provisie, een cynische verdraaiing van het 'de vervuiler betaalt'-principe. De mogelijkheden die een dergelijk mechanisme biedt om regeringsacties ter bescherming van leefmilieu, om grondstoffen te sparen, om rechtvaardige behandeling en veilige werkomstandigheden voor arbeiders te verzekeren, of om investeringen te vormen naar de behoeften van de gemeenschap,... te bevrozen zijn gewoon overdonderend.

Een ander van de opgesomde investeerdersrechten dat een onteigeningsactie zou kunnen in gang zetten is 'protection from strife' (bescherming tegen allerlei

acties). Onder deze voorziening kunnen regeringen voor investeerders opdraaien als er 'burgerlijke ongeregelheden' zijn, om niet te spreken van "revolutie, staat van beleg of om het even welke andere vergelijkbare gebeurtenissen." Dit betekent dat regeringen een verplichting hebben tegenover buitenlandse investeerders om ervoor te zorgen dat er geen 'strife' komt die hun winstgevendheid zou kunnen ondergraven. Uiteraard noemen we in de Verenigde Staten zaken als protestbetogingen, boycotts en werkstakingen nog steeds 'burgerlijke ongeregelheden.'¹ Maar onder de MAI-regels zouden deze instrumenten voor sociale rechtvaardigheid worden herleid tot bijkomende mogelijkheden voor een investeerder om bij onze regeringen op zoek te gaan naar terugbetalingen met onze belastingdollars voor hun 'verloren' winsten. En dan zijn er de onaangename nieuwe incentieven voor regeringen die dergelijke MAI-regels zouden betekenen om dergelijke vrijheden van meningsuiting in de kiem te smoren.

Tegelijkertijd bevat het MAI geen hiermee gepaard gaand stel verplichtingen of aansprakelijkheden voor investeerdersgedrag of zelfs niet voor het verhinderen van anti-competitieve handelspraktijken waaronder burgers de ondernemingen zouden kunnen vervolgen om compensaties te vorderen. Het MAI ontbeert bindende voorzieningen voor ondernemingen ten opzichte van arbeidspraktijken, lokale gemeenschappen of ethiek. Erger nog, zelfs de vage taal over milieubelangen die de VS beloofde in een poging om de milieuactivisten te sussen, is nooit op tafel gekomen. Waarnemers speculeren erop dat de VS-trade and commerce-ambtenaren hopen dat, door tot het allerlaatste moment te wachten, zelfs zulke niet-bindende taal tot het minimum herleid kan worden.

Een ander specifiek MAI-investeerdersrecht is de strikte toepassing van het principe van 'nationale behandeling', wat betekent dat regeringen zou verboden zijn om buitenlandse investeerders verschillend van de binnenlandse te behandelen. Hoe uw opinie over de opvatting dat buitenlandse en binnenlandse investeerders altijd gelijk moeten behandeld worden ook weze, het MAI gaat nog een stap verder. Onder het MAI is het de *impact* van een beleid niet de intentie ervan of de letterlijke betekenis van een wet die wordt overwogen. Zodoende zouden op het eerste gezicht neutrale wetten, waarvan echter aangetoond kan worden dat ze onbedoelde discriminerende *impact* hebben op buitenlands kapitaal, verboden kunnen worden. Dit betekent dat neutrale wetten die grenzen opleggen aan de expansie van extractieve industrieën zoals mijn- of bosbouw, kwetsbaar zouden zijn op grond van het feit dat ze feitelijk discrimineren tegen buitenlandse investeerders die trachten nieuwe toegang te krijgen tot grondstoffen ten overstaan van binnenlandse investeerders die deze toegang reeds hebben. Op dezelfde manier zou, wereldwijd, beleid dat kleine ondernemingen bevoordelt of voorkeursbehandelingen die de ontwikkeling van bepaalde categorieën van investeerders of investeringen willen aanmoedigen, zoals bijvoorbeeld het programma van de Europese Unie dat ontwikkeling aanmoedigt in economisch achtergebleven regio's, kunnen worden aangevallen indien een ongelijke impact kan worden aangetoond. Moeilijk zou dit niet zijn, gegeven dat niet de grote multinationale investeerders, maar meestal

¹ 'civil disturbances'

lokale ondernemers de belastingverminderingen of andere gunstige regeringsbehandelingen verkrijgen.

Het MAI zou eveneens de VS-tabaksgiganten een nieuwe manier aan de hand kunnen doen om verlost te geraken van Thailands wetten op de volksgezondheid, en gelijkaardige wetten in andere landen. Als antwoord op een volksgezondheidswet in Thailand die was bedoeld om het roken te verminderen in het begin van de jaren 1980, sleepte de handelsvertegenwoordiger van de VS Thailand voor de GATT. De GATT vernietigde het Thai-verbod op alle import van sigaretten maar liet het 100 procent verbod op adverteren en publieke sigarettenautomaten overeind. Het geschillenpanel van de GATT stelde dat advertentieverboden een grotere impact zouden hebben op buitenlandse merken die een marktaandeel trachtten in te palmen tegen reeds gevestigde lokale merken. Maar de GATT vonniste desondanks dat ze deze ongelijke impact zou toelaten omdat de enge volksgezondheidsuitzondering in GATT beperkte flexibiliteit voorzag voor een wet waarvan de bedoeling geen discriminatie inhield, ook al was dat het effect ervan. Het MAI hééft zelfs dergelijke enge volksgezondheidsuitzonderingen niet en neemt zelfs specifiek zulke onbedoelde secundaire effecten op de korrel.

Zelfs een enge notie van nationale behandeling zou wetten verhinderen die buitenlandse eigendom van bepaald land beperken. Bijvoorbeeld, vele landen en VS-staten hebben wetten die binnenlands bezit van landbouwland vereisen. Het is inderdaad de basis zelve van landherverdelingsprogramma's in ontwikkelende landen om landbouwgrond in de handen van lokale inwoners te doen belanden. Toch was onder de North American Free Trade Agreement (NAFTA), dat modelstond voor MAI, Mexico verplicht de landhervormingsvoorzieningen van haar nationale grondwet te herzien. Deze hervormingen, die werden gecreëerd na de Mexicaanse revolutie, werden geëlimineerd om VS- en Canadese investeerders toe te laten grote stukken land op te kopen. Op vier jaar NAFTA heeft deze verandering geleid tot enorme ontwrichtingen bij de kleine boeren, terwijl agrobusiness-ondernemingen uitgestrekte plantages hebben opgekocht.²

De nationale behandelingsregels bestrijken ook de privatisering. Als dus de Franse regering beslist om uw watermaatschappij te verkopen, dan moeten bidders uit de hele wereld dezelfde toegang krijgen als Franse investeerders, een lokale democratisch gecontroleerde coöperatieve, bijvoorbeeld, inbegrepen. Ben je klaar om Tokyo te bellen als je water wordt afgesneden? En wat dacht je van de privatisering van onderwijsdiensten? Gezondheidszorg?

Het MAI omvat ook een breed verbod op 'performance requirements'. Dat zijn maatregelen die vele landen gebruiken om investeringen een vorm op te leggen die in het breedste openbaar belang is. Het MAI zou zelfs het onderhouden van zulke vereisten, zelfs als ze buiten- en binnenlandse investeerders en ondernemingen precies gelijk behandelen, gewoon verbieden. Wat staat hier op het spel? Vele regeringen eisen van investeerders dat ze sommige lokale werknemers

.....
Zie ook het artikel over de Chiapas-opstand in deze Oikos.

- of werknemers uit minderheidsgroepen huren. Op dezelfde manier hebben we in de VS een wet, de zogenaamde Community Reinvestment Act, die was opgevat om investeringen door banken zowel binnen- als buitenlandse aan te moedigen, in verarmde gebieden. De wet legt voorwaarden op aan goedkeuringen voor nieuwe bankfilialen op een bankenlijst met inachtneming van het maken van leningen en andere investeringen in onder-bedeelde lokaties. Het zijn net dergelijke voorwaarden die het MAI wil elimineren.

Ironisch genoeg zou het MAI-verbod op 'performance requirements' ook de beleidsmiddelen vernietigen die de staten meer dan ooit nodig hebben om aanvallen op hun munten af te slaan en nationale aandelenmarkten te stabiliseren. Met momenteel dagelijks meer dan 1,3 biljoen aan niet-productieve handel (zoals wisselhandel,) zou het MAI dringend noodzakelijke inspanningen verhinderen om de rol van speculatie in het mondiale financiële systeem te stabiliseren en te verminderen. Zo zou het MAI bijvoorbeeld het gezag van landen die kapitaalstromen wensen te reguleren kunnen ondergraven. Dit zou het landen onmogelijk maken om voorwaarden op te leggen aan portfolio-investeringen zoals 'speed bumps', dat zijn verplichtingen aan investeerders om financiële instrumenten gedurende een zekere tijdsspanne aan te houden. Dergelijke mechanismen hielpen sommige landen catastrofes, zoals de Mexicaanse pesocrisis, af te wenden. Toen de Mexicaanse munt instortte in 1995, was het inderdaad Chili met zijn investerings-'speed bumps' dat als enige het zogenaamde 'tequila effect' van regionale economische onrust kon vermijden.

Zo zouden ook veel milieuwetten en -normen onder vuur kunnen komen als voorwaarden voor investeringen onder het MAI. Reken maar dat het MAI onder de milieuverenigingen de wereld rond een eenstemmig gehuil van afgrijzen heeft doen weerklinken want het uitbannen van 'performance requirements' is een gladde helling recht naar de put van complete milieu-deregulering. Vele VS staten hebben unieke wetten die geconcipeerd zijn met het oog op de bescherming van natuurlijke rijkdommen. Bijvoorbeeld: verschillende staten eisen dat glazen of plastic recipiënten gemaakt zijn van een minimum percentage aan gerecycleerde stoffen, en sommige doen preferentie-aankopen van materialen die met gerecycleerde stoffen gemaakt zijn. Wetten die landeigendom en -gebruik aan banden leggen schenden op het eerste gezicht niet alleen de 'national treatment' regels van het MAI, ze dreigen ook in botsing te komen met het verbod op 'performance requirements'. Zo verbieden de VS staten Oregon en Idaho de verkoop van onbewerkt hout aan buitenlandse ondernemingen en hebben verschillende Europese landen plannen om een verbod op tropisch hardhout in te voeren.

Het MAI-verbod op 'performance requirements' zou vooral een bedreiging kunnen vormen voor nationale wetten die in ontwikkelende landen bedoeld zijn om de binnenlandse economie groei te versterken. Wetten, bijvoorbeeld, die aan buitenlandse investeerders opleggen partnerschappen aan te gaan met lokale firma's om de lokale kapitaalopbouw te bevorderen en wetten die de ontwikkeling van lokaal intellectueel kapitaal willen bevorderen door te vereisen dat lokale managers worden aangeworven, zouden allen tegen de MAI-regels zondigen.

Jammer genoeg snijdt dit laatste argument bij de meeste Amerikanen geen hout meer omdat wij zo goed als ontkleed zijn als het gaat om dergelijke mechanismen die investeringen naar het algemeen belang modelleren. Hoe dan ook, liever dan te eisen dat de rest van de wereld ook in zijn blootje bij ons komt staan bibberen, zouden we er beter voor zorgen dat een MAI de mogelijkheden van de VS om zich in de toekomst terug aan te kleden niet voorgoed verhindert.

Het MAI zou ook het principe van 'Meest Bevoorrechte Natie' (*Most Favored Nation; MFN*) toepassen op investeringsregels, en gelijke behandeling eisen tussen alle vreemde investeerders en doel-landen. Dit zou verhinderen dat regeringen onderscheid maken tussen buitenlandse investeerders en buitenlandse investeringsdoelen gebaseerd op wat landen presteren op gebied van mensenrechten, sociale of andere prestaties. Het zou ook de soorten van voorkeursbehandelingen elimineren die Europa nu nog aan zijn voormalige kolonies verleent in Afrika, Azië en de Caraïben via de Lomé Conventie. Er is gesteld dat, had het MAI kracht van wet gehad in de jaren '80, Nelson Mandela nog altijd in de gevangenis zou zitten. Dit is het geval omdat het MAI de intrekking van investeringsboycots of restricties zou vereisen met uitzondering van die welke onder een zeer enge 'essentiële veiligheids'uitzondering ressorteren. Een paper dat nu aan de Harvard Law School wordt voorbereid beschrijft gedetailleerd hoe het MAI in tegenspraak zou komen met vele bestaande mensenrechtenverdragen en een ravage zou betekenen voor de toepasbaarheid ervan.

Krachtdadige toepassing door de onderneming voor de ondernemingen

Het MAI staat op het punt de regeerwijzen overal ter wereld te transformeren door letterlijk vele rollen die nu voor de regeringen zijn weggelegd over te dragen aan directe ondernemingsheerschappij. Daarbij inbegrepen het doen toepassen, opleggen van internationale verdragen.

Ongelooflijk maar waar: het MAI zou privé-investeerders en ondernemingen met dezelfde rechten en wettelijke status bekleden als nationale regeringen om de MAI-regels op te leggen. Het MAI geeft privé-investeerders de macht om MAI-toepassingsacties in te leiden, wanneer zij zo verkiezen en bij de rechtbanken van hun keuze, tegen regeringen. Bij de fora die op het lijstje staan waarvoor investeerders en ondernemingen nationale regeringen kunnen slepen is ook het arbitragepanel van de International Chamber of Commerce! Tegenover dergelijke intrinsiek bevooroordeelde scheidsrechters krijgen investeerders de macht om compensaties te eisen omdat ze niet alle voordelen hebben kunnen binnenhalen die onder het verdrag beloofd werden.

Dit geschillen-oplossings-systeem heet in de MAI-tekst: 'investor to state'; het zou regeringen binden en afdwingbaar zijn met geldboeten. Hoe zouden regeringen nu voor zulke fora gebracht kunnen worden en verplicht worden te betalen? De

MAI-tekst bevat een voorziening die regeringen verbindt tot “onvoorwaardelijke instemming om een geschil te onderwerpen aan internationale arbitrage.” Een dergelijk systeem zou regeringen opnieuw blootstellen aan ongehoorde wettelijke en financiële aansprakelijkheden waartegen zij nu beschermd zijn door het concept van soevereine immuniteit in binnenlandse legale systemen. Interessant is ook dat de klare taal in dit onderdeel geen twijfel laat bestaan: enkel en alleen investeerders en ondernemingen, niét burgers en gemeenschappen, krijgen zulke privé-rechten op (juridische) actie.

Om de betekenis van dit MAI-voorstel nog te onderstrepen moet je bedenken dat zulke private legale rechten op internationale dwang tegen regeringen niet eens voorkomen in de machtige en vergaande WTO. Het WTO-secretariaat, vijftig jaar GATT-geschiedenis en een grote meerderheid van WTO-leden houden standvastig aan het principe dat enkel nationale regeringen rechten zouden mogen hebben in internationale overeenkomsten.

Het MAI voorziet ook in van-staat-tot-staat geschillenoplossing via op de WTO gemodelleerde internationale tribunalen. Met geen belangenvermengings- of transparantieregels, garanties voor een correcte procedure of andere fundamentele juridische beveiliging zou men van het interne tribunaal van het MAI mogen verwachten dat het evenveel wijsheid tentoonspreidt als recente WTO-panels. In de voorbije maanden hebben WTO-tribunalen het verbod van de EU op met hormonen behandeld vlees (een wet die consumenten in de VS hen benijden terwijl onze regering hem aanvalt) onderuit gehaald en een zeer belangrijke zaak rond markttoegang in Japan ontweken.

Alsof dit allemaal nog niet hemeltergend genoeg zou zijn zet het MAI de kroon op het werk met een voorziening die landen het recht ontnemt om aan te kondigen dat ze het verdrag wensen op te zeggen tot na vijf jaar lidmaatschap. Ook dan blijft een land gebonden aan al zijn verplichtingen tegenover buitenlandse investeerders en ondernemingen voor een bijkomende 15 jaar!

De politieke situatie – woedend parlement en politieke storm

Gezien de details van het MAI hebben regeringen en voortrekkers in de industrie hun toevlucht genomen tot beschrijvingen van het MAI in zeer algemene termen. “Wees maar niet ongerust,” zo argumenteren ze, “er staat niets nieuws in dit verdrag. Het gaat gewoon om het ‘rationaliseren’ van reeds bestaande investeringspraktijken.”

Toch kan het MAI, als een politieke Dracula, het daglicht gewoon niet overleven. De plotse revelatie van de MAI-tekst in Canada ontstak een politieke storm die de strijd van een decade geleden tegen de vrijhandel met de VS in de schaduw stelde. In Nieuw Zeeland ontplofte het woedende parlement tegen haar regering toen een

en ander uitlekte. In de VS werd het MAI aangevallen in het Congres, groepen volksvertegenwoordigers zonden brieven tegen het verdrag rond en de conservatieve vereniging van westerse staatsgouverneurs bestelde een grote studie die een lijst moest opstellen van al hun wetten die ondermijnd zouden worden.

Toch, als we het MAI echt willen tegenhouden, is het onze opdracht om het voor Dracula vernietigend zonnelicht aan te steken door ermee naar buiten te komen, ermee de straat op te trekken. Ironisch genoeg is de kiezersgroep die het meest in het geweer zou moeten zijn, de vakbewegingen in de hele wereld, tot op heden vooral vertegenwoordigd in het MAI door agenten van internationale vakverbonds-koepels die zelf insiders geworden zijn in de OECD. Het was een van die vertegenwoordigers die vroeg om toevoeging van een 'sociaal charter' bij het MAI eerder dan de onderliggende regels te wijzigen. Zijn opstelling werd afgewezen door milieu-, mensenrechten- en consumentenexperts – en nu ook door een toenemend aantal VS-vakbonden – die deze suggestie vergelijken met het plaatsen van een laagje suikerglazuur op een cake vol strychnine.

Niet dat regerings- of industrievertegenwoordigers enige bedoeling hebben om bindende milieu-, arbeids- of mensenrechtenvoorzieningen in het MAI op te nemen. De suggestie om niet-bindende taal over milieu in de openingstekst van het verdrag te zetten bracht de VS-zakengemeenschap ertoe een zure oppositiebrief af te scheiden.

De regeringsvoortrekkers van het MAI hebben nochtans geen antwoord wanneer ze geconfronteerd worden met vragen over de specifieke termen van het MAI. Daarom bestaat hun laatste tactiek erin om te beloven dat ze veelvuldige uitzonderingen en reserves zullen inbouwen in het verdrag. Natuurlijk, door te erkennen dat ze veelvuldige uitzonderingen moeten maken om hun wetten te behouden, hebben de regeringen het ultieme bewijs geleverd van hoe erg precies onze bestaande binnenlandse wetten en beleid door het MAI in gevaar gebracht worden. Het blijft weinig bemoedigend dat onze regeringen beloven dat ze ons waardevolle bezit in papier zullen verpakken terwijl ze meer olie gooien op het vuur dat ons huis aan het verbranden is.

Het is eigenlijk amusant dat regeringen in Canada en Frankrijk zich nu publiekelijk hebben verbonden ervoor te zorgen dat het MAI brede uitzonderingen voorziet voor cultuur, terwijl de VS-onderhandelaars hun strikte marsorders uit Hollywood hebben om het MAI te gebruiken om precies die sectoren open te wrikken. State Department officials trachten intussen de senatoren te kalmeren die tegelijk het ratificatieproces van het verdrag door de VS willen controleren en de Helms-Burton-Act ondersteunen door te beloven dat ze een uitgebreide uitzondering zullen bedingen op dergelijke unilaterale acties van de Europeanen die precies op dit moment zich opmaken om Helms-Burton bij de WTO in vraag te stellen omdat het VS-congres weigert de wet aan te passen.

Terzake nog meer to the point is het volgende: jaren ervaring met de GATT en nu de WTO, evenals andere internationale handelsovereenkomsten hebben aange-

toond dat zelfs de zogeheten volledig 'carve out' uitzonderingen vaak betekenisloos blijken te zijn. Vraag het maar aan de bananenkwekers in de Caraïben die zwaar te lijden hadden van een door de VS geïnitieerde WTO-aanval op het Europese handelsbeleid inzake bananen. De EU had een 'full reservation' (volledige uitzondering) in de WTO voor de Conventie van Lomé die de bananenhandelvoorwaarden instelde. Net als bij de WTO zou er bij het MAI geen beroepsmogelijkheid naar buiten toe bestaan wanneer dergelijke uitzonderingen gewoon worden genegeerd.

Daarenboven omvat het MAI provisies die 'standstill' en 'rollback' worden genoemd; zij binden regeringen geen verdere acties te ondernemen op gebieden die door het verdrag worden bestreken en om systematisch niet-conforme wetten die er zijn te elimineren. De franstalige tekst van het MAI is het meest tekenend voor waarom reserves en uitzonderingen betekenisloos zijn; die tekst gebruikt namelijk het meer accurate woord 'ontmanteling' in plaats van het eufemistische 'rollback'.

Interessant is dat de WTO niet als verdrag werd geratificeerd in de Verenigde Staten. Onder de VS grondwet moeten verdragen worden goedgekeurd door een tweederde meerderheid van de hogere kamer van het Congres – en dat is geen lachertje. Hoe het ook weze, in de hitte van het recente 'fast track debat' werd de Clintonregering onder druk gezet om zich te verbinden tegenover het Congres dat het MAI zou worden beschouwd als een verdrag.

Politiek bekeken, vragen velen in de VS zich nu af waarom andere landen de binnenlandse politieke banbliksems zouden riskeren die ongetwijfeld op hun capitulatie tegenover het MAI zouden volgen, wanneer ze zien welk hobbelig bergpad hij in het VS Congres nog moet trotseren.

Inzake beleid moeten we verdere deregulering van investeringen en ontkrachting van regeringen blijven in vraag stellen, zeker op een moment dat de resultaten van het status quo model van mondialisering reeds bewijzen hoe onaanvaardbaar ze wel zijn. Vandaag reeds moet om het even welke natie die wil ingaan op de verzuchtingen van het publiek om de wijdverbreide economische en sociale problemen aan te pakken dit doen in de context van enorme internationale investeringsstromen en alsmaar meer ontworteld kapitaal en ondernemingen en het wereldwijde economische onevenwicht dat daarmee gepaard gaat. Dit is een toestand waaraan dringend verholpen dient te worden. Alleszins is het in het belang van slechts enkelen dit met het MAI nog verder te laten escaleren.

Lori Wallach is directeur van de *Global Trade Watch* afdeling van Ralph Naders consumentengroep *Public Citizen*. Mevrouw Wallach is handelsadvocaat, ze studeerde aan Harvard Law School, is een belangrijke VS-analyste en activiste op het gebied van mondialisering van handel en economie. Mvr. Wallach speelde een sleutelrol in de vorming en leiding van de nationale burgercampagne die president Clintons recente vraag naar 'fast track authority' de grond inboorde. Ze hielp ook mee de oppositie leiden tegen de NAFTA en de GATT-WTO waarbij ze samenwerkte met advocaten in de VS en het buitenland. Mvr. Wallach publiceerde talrijke artikels over de handelspacten en wat eruit voortvloeide. Mvr. Wallach was medestichter van de *US national Citizens Trade Campaign*, een coalitie, georganiseerd in 30 VS-staten, die meer dan tien miljoen Amerikanen vertegenwoordigt. Ze bekleedt nu de functie van vice-president van deze coalitie. Ze is ook bestuurslid van het *International Forum on Globalization and TransFair USA*. Mvr. Wallach getuigde voor 20 VS-congrescomités, parlementen van andere naties, de U.S. International Trade Commission en de U.S. Trade Representative's Office. Mvr. Wallach presenteert geregeld de kritiek van de 'citizens' op handels- en internationale economische aangelegenheden in VS-kranten en op radio en televisie. Mvr. Wallach studeerde af aan Wellesley College en Harvard Law School. Voor ze rechten studeerde werkte zij in Capitol Hill, voor televisienieuws en verkiezingscampagnes.

Haar adres:

Lori Wallach

Public Citizen's Global Trade Watch

215 Pennsylvania Avenue, SE

Washington, DC 2003

1 - 202 - 546 - 4996 telefoon

1 - 202 - 547 - 7392 fax

E-mail: llwallach@citizen.org

De MAI-tekst maar ook heel wat andere teksten van verdragen en dies meer kan je vinden op de site: <http://www.citizen.org>